

अथ चतुर्थोऽध्यायः । ज्ञानकर्मसंन्यासयोगः

श्रीभगवानुवाच ।

इमं विवस्वते योगं प्रोक्तवानहमव्ययम् ।
विवस्वान्मनवे प्राह मнुरिक्ष्वाकवेऽब्रवीत् ॥ ४-१ ॥
एवं परम्पराप्राप्तम् इमं राजर्षयो विदुः ।
स कालेनेह महता योगो नष्टः परन्तप ॥ ४-२ ॥
स एवायं मया तेऽद्य योगः प्रोक्तः पुरातनः ।
भक्तोऽसि मे सखा चेति रहस्यं ह्येतदुत्तमम् ॥ ४-३ ॥

अर्जुन उवाच ।

अपरं भवतो जन्म परं जन्म विवस्वतः ।
कथमेतद्विजानीयां त्वमादौ प्रोक्तवानिति ॥ ४-४ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

बहूनि मे व्यतीतानि जन्मानि तव चार्जुन ।
तान्यहं वेद सर्वाणि न त्वं वेत्थ परन्तप ॥ ४-५ ॥
अजोऽपि सन्नव्ययात्मा भूतानामीश्वरोऽपि सन् ।

प्रकृतिं स्वामधिष्ठाय	सम्भवाम्यात्ममायया ॥ ४-६ ॥
यदा यदा हि धर्मस्य	ग्लानिर्भवति भारत ।
अभ्युत्थानमधर्मस्य	तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥ ४-७ ॥
परित्राणाय साधूनां	विनाशाय च दुष्कृताम् ।
धर्मसंस्थापनार्थाय	सम्भवामि युगे युगे ॥ ४-८ ॥
जन्म कर्म च मे दिव्यम्	एवं यो वेत्ति तत्त्वतः ।
त्यक्त्वा देहं पुनर्जन्म	नैति मामेति सोऽर्जुन ॥ ४-९ ॥
वीतरागभयक्रोधाः	मन्मया मामुपाश्रिताः ।
बहवो ज्ञानतपसा	पूता मद्भावावमागताः ॥ ४-१० ॥
ये यथा मां प्रपद्यन्ते	तांस्तथैव भजाम्यहम् ।
मम वर्त्मानुवर्तन्ते	मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥ ४-११ ॥
काङ्क्षन्तः कर्मणां सिद्धिं	यजन्त इह देवताः ।
क्षिप्रं हि मानुषे लोके	सिद्धिर्भवति कर्मजा ॥ ४-१२ ॥
चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टं	गुणकर्मविभागशः ।
तस्य कर्तारमपि मां	विद्ध्यकर्तारमव्ययम् ॥ ४-१३ ॥
न मां कर्माणि लिम्पन्ति	न मे कर्मफले स्पृहा ।

इति मां योऽभिजानाति

एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म

कुरु कर्मैव तस्मात्त्वं

किं कर्म किमकर्मेति

तत्ते कर्म प्रवक्ष्यामि

कर्मणो ह्यपि बोद्धव्यं

अकर्मणश्च बोद्धव्यं

कर्मण्यकर्म यः पश्येत्

स बुद्धिमान्मनुष्येषु

यस्य सर्वे समारम्भाः

ज्ञानाग्निदग्धकर्माणं

त्यक्त्वा कर्मफलासङ्गं

कर्मण्यभिप्रवृत्तोऽपि

निराशीर्यतचित्तात्मा

शारीरं केवलं कर्म

यदृच्छालाभसन्तुष्टः

कर्मभिर्न स बध्यते ॥ ४-१४ ॥

पूर्वरपि मुमुक्षुभिः ।

पूर्वेः पूर्वतरं कृतम् ॥ ४-१५ ॥

कवयोऽप्यत्र मोहिताः ।

यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ॥ ४-१६ ॥

बोद्धव्यं च विकर्मणः ।

गहना कर्मणो गतिः ॥ ४-१७ ॥

अकर्माणि च कर्म यः ।

स युक्तः कृत्स्नकर्मकृत् ॥ ४-१८ ॥

कामसङ्कल्पवर्जिताः ।

तमाहुः पण्डितं बुधाः ॥ ४-१९ ॥

नित्यतृप्तो निराश्रयः ।

नैव किञ्चित्करोति सः ॥ ४-२० ॥

त्यक्तसर्वपरिग्रहः ।

कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषम् ॥ ४-२१ ॥

द्वन्द्वातीतो विमत्सरः ।

समः सिद्धावसिद्धौ च	कृत्वापि न निबध्यते ॥ ४-२२ ॥
गतसङ्गस्य मुक्तस्य	ज्ञानावस्थितचेतसः ।
यज्ञायाचरतः कर्म	समग्रं प्रविलीयते ॥ ४-२३ ॥
ब्रह्मार्पणं ब्रह्म हविः	ब्रह्माग्नौ ब्रह्मणा हुतम् ।
ब्रह्मैव तेन गन्तव्यं	ब्रह्मकर्मसमाधिना ॥ ४-२४ ॥
दैवमेवापरे यज्ञं	योगिनः पर्युपासते ।
ब्रह्माग्नावपरे यज्ञं	यज्ञेनैवोपजुहति ॥ ४-२५ ॥
श्रोत्रादीनीन्द्रियाण्यन्ये	संयमाग्निषु जुहति ।
शब्दादीन्विषयानन्ये	इन्द्रियाग्निषु जुहति ॥ ४-२६ ॥
सर्वाणीन्द्रियकर्माणि	प्राणकर्माणि चापरे ।
आत्मसंयमयोगाग्नौ	जुहति ज्ञानदीपिते ॥ ४-२७ ॥
द्रव्ययज्ञास्तपोयज्ञाः	योगयज्ञास्तथापरे ।
स्वाध्यायज्ञानयज्ञाश्च	यतयः संशितव्रताः ॥ ४-२८ ॥
अपाने जुहति प्राणं	प्राणेऽपानं तथापरे ।
प्राणापानगती रुद्ध्वा	प्राणायामपरायणाः ॥ ४-२९ ॥
अपरे नियताहाराः	प्राणान्प्राणेषु जुहति ।

सर्वेऽप्येते यज्ञविदः	यज्ञक्षपितकल्मषाः ॥ ४-३० ॥
यज्ञशिष्टामृतभुजः	यान्ति ब्रह्म सनातनम् ।
नायं लोकोऽस्त्ययज्ञस्य	कुतोऽन्यः कुरुसत्तम ॥ ४-३१ ॥
एवं बहुविधा यज्ञाः	वितता ब्रह्मणो मुखे ।
कर्मजान्विद्धि तान्सर्वान्	एवं ज्ञात्वा विमोक्ष्यसे ॥ ४-३२ ॥
श्रेयान्द्रव्यमयाद्यज्ञात्	ज्ञानयज्ञः परन्तप ।
सर्वं कर्माखिलं पार्थ	ज्ञाने परिसमाप्यते ॥ ४-३३ ॥
तद्विद्धि प्रणिपातेन	परिप्रश्नेन सेवया ।
उपदेक्ष्यन्ति ते ज्ञानं	ज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः ॥ ४-३४ ॥
यज्ज्ञात्वा न पुनर्मोहम्	एवं यास्यसि पाण्डव ।
येन भूतान्यशेषेण	द्रक्ष्यस्यात्मन्यथो मयि ॥ ४-३५ ॥
अपि चेदसि पापेभ्यः	सर्वेभ्यः पापकृत्तमः ।
सर्वं ज्ञानप्लवेनैव	वृजिनं सन्तरिष्यसि ॥ ४-३६ ॥
यथैधांसि समिद्धोऽग्निः	भस्मसात्कुरुतेऽर्जुन ।
ज्ञानाग्निः सर्वकर्माणि	भस्मसात्कुरुते तथा ॥ ४-३७ ॥
न हि ज्ञानेन सदृशं	पवित्रमिह विद्यते ।

तत्स्वयं योगसंसिद्धः कालेनात्मनि विन्दति ॥ ४-३८ ॥

श्रद्धावाँल्लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः ।

ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिम् अचिरेणाधिगच्छति ॥ ४-३९ ॥

अज्ञश्चाश्रद्धानश्च संशयात्मा विनश्यति ।

नायं लोकोऽस्ति न परः न सुखं संशयात्मनः ॥ ४-४० ॥

योगसंन्यस्तकर्माणं ज्ञानसञ्छिन्नसंशयम् ।

आत्मवन्तं न कर्माणि निबध्नन्ति धनञ्जय ॥ ४-४१ ॥

तस्मादज्ञानसम्भूतं हृत्स्थं ज्ञानासिनात्मनः ।

छित्त्वैनं संशयं योगम् आतिष्ठोत्तिष्ठ भारत ॥ ४-४२ ॥

ॐ तत्सदिति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे
श्रीकृष्णार्जुनसंवादे ज्ञानकर्मसंन्यासयोगो नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

atha caturtho'dhyāyaḥ | jñānakarmasannyāsayogaḥ

śrībhagavānuvāca |

imaṁ vivasvate yogaṁ proktavānahamavyayam |
vivasvānmanave prāha manurikṣvākave'bravīt || 4-1||
evaṁ paramparāprāptam imaṁ rājarṣayo viduḥ |
sa kāleneha mahatā yogo naṣṭaḥ parantapa || 4-2||
sa evāyaṁ mayā te'dya yogaḥ proktaḥ purātanaḥ |
bhakto'si me sakhā ceti rahasyaṁ hyetaduttamam || 4-3||
arjuna uvāca |

aparaṁ bhavato janma paraṁ janma vivasvataḥ |
kathametadvijānīyāṁ tvamādau proktavāniti || 4-4||

śrībhagavānuvāca |

bahūni me vyatītāni janmāni tava cārjuna |
tānyahaṁ veda sarvāṇi na tvaṁ vettha parantapa || 4-5||
ajo'pi sannavyayātmā bhūtānāmīśvaro'pi san |
prakṛtiṁ svāmadhiṣṭhāya sambhavāmyātmamāyayā || 4-6||
yadā yadā hi dharmasya glānirbhavati bhārata |
abhyutthānamadharmasya tadātmānaṁ sṛjāmyaham || 4-7||
paritrāṇāya sādḥūnāṁ vināśāya ca duṣkṛtām |
dharmasaṁsthāpanārthāya sambhavāmi yuge yuge || 4-8||
janma karma ca me divyam evaṁ yo vetti tattvataḥ |
tyaktvā dehaṁ punarjanma naiti māmetye so'rjuna || 4-9||
vītarāgabhayakrodhāḥ manmayā māmupāśritāḥ |
bahavo jñānatapasā pūtā madbhāvamāgatāḥ || 4-10||
ye yathā mām prapadyante tāmstathaiva bhajāmyaham |

mama vartmānuvartante manuṣyāḥ pārtha sarvaśaḥ || 4-11||
kāṅkṣantaḥ karmaṇām siddhim yajanta iha devatāḥ |
kṣipraṁ hi mānuṣe loke siddhirbhavati karmajā || 4-12||
cāturvarṇyam mayā sṛṣṭam guṇakarmavibhāgaśaḥ |
tasya kartāramapi mām viddhyakartāramavyayam || 4-13||
na mām karmaṇi limpanti na me karmaphale sprhā |
iti mām yo'bhijānāti karmabhirna sa badhyate || 4-14||
evaṁ jñātvā kṛtam karma pūrvairapi mumukṣubhiḥ |
kuru karmaiva tasmāttvam pūrvaiḥ pūrvataram kṛtam ||4-15||
kiṁ karma kimakarmeti kavayo'pyatra mohitāḥ |
tatte karma pravakṣyāmi yajjñātvā mokṣyase'śubhāt || 4-16||
karmaṇo hyapi boddhavyam boddhavyam ca vikarmaṇaḥ |
akarmaṇaśca boddhavyam gahanā karmaṇo gatiḥ || 4-17||
karmaṇyakarma yaḥ paśyēt akarmaṇi ca karma yaḥ |
sa buddhimānmanuṣyeṣu sa yuktaḥ kṛtsnakarmakṛt || 4-18||
yasya sarve samārambhāḥ kāmasaṅkalpavarjitāḥ |
jñānāgnidagdhakarmaṇam tamāhuḥ paṇḍitaṁ budhāḥ ||4-19||
tyaktvā karmaphalāsaṅgam nityatrpto nirāśrayaḥ |
karmaṇyabhipravṛtto'pi naiva kiñcitkaroti saḥ || 4-20||
nirāśīryatacittātmā tyaktasarvaparigrahaḥ |
śārīram kevalam karma kurvannāpnoti kilbiṣam || 4-21||
yadṛcchālābhasantuṣṭaḥ dvandvātīto vimatsaraḥ |
samaḥ siddhāvasiddhau ca kṛtvāpi na nibadhyate || 4-22||
gataśaṅgasya muktasya jñānāvasthitacetasaḥ |
yajñāyācarataḥ karma samagram praviliyate || 4-23||
brahmārpaṇam brahma haviḥ brahmāgnau brahmaṇā hutam |

brahmaiva tena gantavyam brahmakarmasamādhinā || 4-24||
 daivamevāpare yajñam yoginaḥ paryupāsate |
 brahmāgnāvapare yajñam yajñenaivopajuhvati || 4-25||
 śrotrādīnīndriyāṅyanye saṁyamāgniṣu juhvati |
 śabdādīnviṣayānanye indriyāgniṣu juhvati || 4-26||
 sarvāṅīndriyakarmāṇi prāṇakarmāṇi cāpare |
 ātmasaṁyamayogāgnau juhvati jñānadīpite || 4-27||
 dravyayajñāstapoyajñāḥ yogayajñāstathāpare |
 svādhyāyajñānayajñāśca yatayaḥ saṁśitavratāḥ || 4-28||
 apāne juhvati prāṇam prāṇe'pānam tathāpare |
 prāṇāpānagatī ruddhvā prāṇāyāmaparāyaṇāḥ || 4-29||
 apare niyatāhārāḥ prāṇānprāṇeṣu juhvati |
 sarve'pyete yajñavidāḥ yajñakṣapitakalmaṣāḥ || 4-30||
 yajñāśiṣṭāmṛtabhujāḥ yānti brahma sanātanam |
 nāyam loko'styayajñasya kuto'nyaḥ kurusattama || 4-31||
 evam bahuvīdhā yajñāḥ vitatā brahmaṇo mukhe |
 karmajānviddhi tānsarvān evam jñātvā vimokṣyase || 4-32||
 śreyāndravyamayādyajñāt jñānayajñāḥ parantapa |
 sarvam karmākhilam pārtha jñāne parisamāpyate || 4-33||
 tadviddhi praṇipātena paripraśnena sevayā |
 upadekṣyanti te jñānam jñāninastattvadarśinaḥ || 4-34||
 yajjñātvā na punarmoham evam yāsyasi pāṇḍava |
 yena bhūtānyaśeṣeṇa drakṣyasyātmanyatho mayi || 4-35||
 api cedasi pāpebhyaḥ sarvebhyaḥ pāpakṛttamaḥ |
 sarvam jñānaplavenaiva vṛjinaṁ santariṣyasi || 4-36||
 yathaidhāmsi samiddho'gniḥ bhasmasātkurute'rijuna |

jñānāgniḥ sarvakarmāṇi bhasmasātkurute tathā || 4-37||
na hi jñānena sadṛśam pavitramiha vidyate |
tatsvayam yogasaṁsiddhaḥ kālenātmani vindati || 4-38||
śraddhāvāṁllabhate jñānam tatparaḥ saṁyatendriyaḥ |
jñānam labdhvā parām śāntim acireṇādhighacchati || 4-39||
ajñāścāśraddadhānaśca saṁśayātmā vinaśyati |
nāyam loko'sti na paraḥ na sukham saṁśayātmanaḥ || 4-40||
yogasannyastakarmāṇam jñānasañchinnaśayam |
ātmavantam na karmāṇi nibadhnanti dhanañjaya || 4-41||
tasmādajñānasambhūtam hṛtstham jñānāsinātmanaḥ |
chittvainam saṁśayam yogam ātiṣṭhottiṣṭha bhārata || 4-42||

om tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu
brahmavidyāyām yogaśāstre śrīkrṣṇārjunasaṁvāde
jñānakarmasannyāsayogo nāma caturtho'dhyāyaḥ || 4||

అథ చతుర్థోఽధ్యాయః | జ్ఞానకర్మసంన్యాసయోగః

శ్రీభగవానువాచ |

ఇమం వివస్వతే యోగం

వివస్వాన్మనవే ప్రాహ

ఏవం పరమ్పరాప్రాప్తమ్

స కాలేనేహ మహతా

స ఏవాయం మయా తేఽద్య

భక్తోఽసి మే సఖా చేతి

అర్జున ఉవాచ |

అపరం భవతో జన్మ

కథమేతద్విజానీయాం

శ్రీభగవానువాచ |

బహూని మే వ్యతీతాని

తాన్యహం వేద సర్వాణి

అజోఽపి సన్నవ్యయాత్మా

ప్రకృతిం స్వామధిష్ఠాయ

యదా యదా హి ధర్మస్య

అభ్యుత్థానమధర్మస్య

పరిత్రాణాయ సాధూనాం

ప్రోక్తవానహమవ్యయమ్ |

మనురిక్ష్వాకవేఽబ్రవీత్ || ౪౧||

ఇమం రాజర్షయో విదుః |

యోగో నష్టః పరంతప || ౪౨||

యోగః ప్రోక్తః పురాతనః |

రహస్యం హ్యేతదుత్తమమ్ || ౪౩||

పరం జన్మ వివస్వతః |

త్వమాదౌ ప్రోక్తవానితి || ౪౪||

జన్మాని తవ చార్జున |

న త్వం వేత్థ పరంతప || ౪౫||

భూతానామీశ్వరోఽపి సన్ |

సమ్భవామ్యాత్మమాయయా || ౪౬||

గ్లానిర్భవతి భారత |

తదాత్మానం సృజామ్యహమ్ || ౪౭||

వినాశాయ చ దుష్కృతామ్ |

ధర్మసంస్థాపనార్థాయ
 జన్మ కర్మ చ మే దివ్యమ్
 త్యక్త్వా దేహం పునర్జన్మ
 వీతరాగభయక్రోధాః
 బహవో జ్ఞానతపసా
 యే యథా మాం ప్రపద్యంతే
 మమ వర్తమానువర్తంతే
 కాఙ్క్షంతః కర్మణాం సిద్ధిం
 క్షిప్తం హి మానుషే లోకే
 చాతుర్వర్ణ్యం మయా సృష్టం
 తస్య కర్తారమపి మాం
 న మాం కర్మాణి లిమ్పంతి
 ఇతి మాం యోఽభిజానాతి
 ఏవం జ్ఞాత్వా కృతం కర్మ
 కురు కర్మైవ తస్మాత్త్వం
 కిం కర్మ కిమకర్మేతి
 తత్తే కర్మ ప్రవక్ష్యామి
 కర్మణో హ్యపి బోధవ్యం
 అకర్మణశ్చ బోధవ్యం
 కర్మణ్యకర్మ యః పశ్యేత్

సమ్భవామి యుగే యుగే || ౪౮ ||
 ఏవం యో వేత్తి తత్త్వతః |
 నైతి మామేతి సోఽర్జున || ౪౯ ||
 మన్మయా మాముపాశ్రితాః |
 పూతా మద్భావమాగతాః || ౫౦ ||
 తాంస్తథైవ భజామ్యహమ్ |
 మనుష్యాః పార్థ సర్వశః || ౫౧ ||
 యజన్త ఇహ దేవతాః |
 సిద్ధిర్భవతి కర్మజా || ౫౧౨ ||
 గుణకర్మవిభాగశః |
 విధ్యకర్తారమవ్యయమ్ || ౫౧౩ ||
 న మే కర్మఫలే స్పృహో |
 కర్మభిర్న స బధ్యతే || ౫౧౪ ||
 పూర్వైరపి ముముక్షుభిః |
 పూర్వైః పూర్వతరం కృతమ్ || ౫౧౫ ||
 కవయోఽప్యత్ర మోహితాః |
 యజ్ఞాత్వా మోక్ష్యసేఽశుభాత్ || ౫౧౬ ||
 బోధవ్యం చ వికర్మణః |
 గహనా కర్మణో గతిః || ౫౧౭ ||
 అకర్మణి చ కర్మ యః |

స బుద్ధిమాన్మనుష్యేషు
 యస్య సర్వే సమారమాభః
 జ్ఞానాగ్నిదగ్ధకర్మాణం
 త్యక్త్వా కర్మఫలాసఙ్గం
 కర్మణ్యభిప్రవృత్తోఽపి
 నిరాశీర్యతచిత్తాత్మా
 శారీరం కేవలం కర్మ
 యదృచ్ఛాలాభసన్తుష్టః
 సమః సిద్ధావసిద్ధౌ చ
 గతసఙ్గస్య ముక్తస్య
 యజ్ఞాయాచరతః కర్మ
 బ్రహ్మోర్పణం బ్రహ్మ హవిః
 బ్రహ్మైవ తేన గన్తువ్యం
 దైవమేవాపరే యజ్ఞం
 బ్రహ్మాగ్నావపరే యజ్ఞం
 శ్రోత్రాదీనీన్ద్రియాణ్యనేయ
 శబ్దాదీన్ద్రియకర్మాణి
 సర్వాణీన్ద్రియకర్మాణి
 ఆత్మసంయమయోగాగ్నౌ
 ద్రవ్యయజ్ఞాస్తపోయజ్ఞాః

స యుక్తః కృత్స్నకర్మకృత్ || ౪౧౮ ||
 కామసఙ్కల్పవర్జితాః |
 తమాహుః పణ్డితం బుధాః || ౪౧౯ ||
 నిత్యతృప్తో నిరాశ్రయః |
 నైవ కిఞ్చిత్కరోతి సః || ౪౨౦ ||
 త్యక్తసర్వపరిగ్రహాః |
 కుర్వన్నాప్నోతి కిల్బిషమ్ || ౪౨౧ ||
 ద్వన్ద్వాతీతో విమత్సరః |
 కృత్వాపి న నిబధ్యతే || ౪౨౨ ||
 జ్ఞానావస్థితచేతసః |
 సమగ్రం ప్రవిలీయతే || ౪౨౩ ||
 బ్రహ్మోగ్నౌ బ్రహ్మణా హుతమ్ |
 బ్రహ్మకర్మసమాధినా || ౪౨౪ ||
 యోగినః పర్యుపాసతే |
 యజ్ఞేనైవోపజుహ్వతి || ౪౨౫ ||
 సంయమాగ్నిషు జుహ్వతి |
 ఇన్ద్రియాగ్నిషు జుహ్వతి || ౪౨౬ ||
 ప్రాణకర్మాణి చాపరే |
 జుహ్వతి జ్ఞానదీపితే || ౪౨౭ ||
 యోగయజ్ఞాస్తథాపరే |

స్వాధ్యాయజ్ఞానయజ్ఞాశ్చ
 అపానే జుహ్వతి ప్రాణం
 ప్రాణాపానగతి రుద్ధ్వా
 అపరే నియతాహారాః
 సర్వేఽప్యేతే యజ్ఞవిదః
 యజ్ఞశిష్టామృతభుజః
 నాయం లోకోఽస్త్యయజ్ఞస్య
 ఏవం బహువిధా యజ్ఞాః
 కర్మజాన్విద్ధి తాన్సర్వాన్
 శ్రేయాన్ద్రవ్యమయాద్యజ్ఞాత్
 సర్వం కర్మాఖిలం పార్థ
 తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన
 ఉపదేక్ష్యంతి తే జ్ఞానం
 యజ్ఞాత్వా న పునర్మోహమ్
 యేన భూతాన్యశేషేణ
 అపి చేదసి పాపేభ్యః
 సర్వం జ్ఞానప్లవేనైవ
 యథైధాంసి సమిద్ధోఽగ్నిః
 జ్ఞానాగ్నిః సర్వకర్మాణి
 న హి జ్ఞానేన సదృశం

యతయః సంశితవ్రతాః ॥ ౪౨౮ ॥
 ప్రాణేఽపానం తథాపరే ।
 ప్రాణాయామపరాయణాః ॥ ౪౨౯ ॥
 ప్రాణాన్ప్రాణేషు జుహ్వతి ।
 యజ్ఞక్షపితకల్మషాః ॥ ౪౩౦ ॥
 యాన్తి బ్రహ్మ సనాతనమ్ ।
 కుతోఽన్యః కురుసత్తమ ॥ ౪౩౧ ॥
 వితతా బ్రహ్మణో ముఖే ।
 ఏవం జ్ఞాత్వా విమోక్ష్యసే ॥ ౪౩౨ ॥
 జ్ఞానయజ్ఞః పరంతప ।
 జ్ఞానే పరిసమాప్యతే ॥ ౪౩౩ ॥
 పరిప్రశ్నేన సేవయా ।
 జ్ఞానినస్తత్త్వదర్శినః ॥ ౪౩౪ ॥
 ఏవం యాస్యసి పాణ్డవ ।
 ద్రక్ష్యస్యాత్మన్యథో మయి ॥ ౪౩౫ ॥
 సర్వేభ్యః పాపకృత్తమః ।
 వృజినం సన్తరిష్యసి ॥ ౪౩౬ ॥
 భస్మసాత్కురుతేఽర్జున ।
 భస్మసాత్కురుతే తథా ॥ ౪౩౭ ॥
 పవిత్రమిహ విద్యతే ।

తత్స్వయం యోగసంసిద్ధః	కాలేనాత్మని విన్దతి ౪౩౮
శ్రద్ధావాల్లభతే జ్ఞానం	తత్పరః సంయతేన్ద్రియః
జ్ఞానం లభ్యా పరాం శాన్తిమ్	అచిరేణాధిగచ్ఛతి ౪౩౯
అజ్ఞశ్చశ్రద్ధధానశ్చ	సంశయాత్మా వినశ్యతి
నాయం లోకోఽస్తి న పరః	న సుఖం సంశయాత్మనః ౪౪౦
యోగసంన్యస్తకర్మాణం	జ్ఞానసంఘ్నసంశయమ్
ఆత్మవన్తం న కర్మాణి	నిబద్ధన్తి ధనజ్ఞయ ౪౪౧
తస్మాదజ్ఞానసమ్భూతం	హృత్స్థం జ్ఞానాసినాత్మనః
చిత్త్వేనం సంశయం యోగమ్	ఆతిష్ఠోత్తిష్ఠ భారత ౪౪౨

ఓం తత్సదితి శ్రీమద్భగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే జ్ఞానకర్మసంన్యాసయోగో నామ చతుర్థోఽధ్యాయః || ౪ ||

அத சதுர்தோத்யாயஃ । ஜ்ஞாநகர்மஸந்யாஸயோகஃ

ஸ்ரீபகவாநுவாச ।

இம விவஸ்வதே யோக ப்ரோக்தவாநஹமவ்யயம் ।
விவஸ்வாந்மநவே ப்ராஹ மநூரிசுஷ்வாகவேஃப்ரவீத் ॥ சக॥
ஏவ பரம்பராப்ராப்தம் இம ராஜர்ஷயோ விதுஃ ।
ஸ காலேநேஹ மஹதா யோகோ நஷ்டஃ பரந்தப ॥ சஉ॥
ஸ ஏவாய மயா தேஃத்ய யோகஃ ப்ரோக்தஃ புராதநஃ ।
பக்தோஸி மே ஸகா சேதி ரஹஸ்ய ஹ்யேததுத்தமம் ॥ சந॥

அர்ஜுந உவாச ।

அபர் பவதோ ஜந்ம பர் ஜந்ம விவஸ்வதஃ ।
கதமேதத்விஜாநீயா த்வமாதௌ ப்ரோக்தவாநிதி ॥ சச॥

ஸ்ரீபகவாநுவாச ।

பஹூநி மே வ்யதீதாநி ஜந்மாநி தவ சார்ஜுந ।
தாந்யஹ வேத ஸர்வாணி ந த்வ வேத்த பரந்தப ॥ சரு॥
அஜோஸி ஸந்நவ்யயாத்மா பூதாநாமீஸ்வரோஸி ஸந் ।
ப்ரகதி ஸ்வாமதிஷ்டாய ஸம்பவாம்யாத்மமாயயா ॥ சகூ॥
யதா யதா ஹி தர்மஸ்ய க்லாநிர்பவதி பாரத ।
அப்யுத்தாநமதர்மஸ்ய ததாத்மாந் ஸஜாம்யஹம் ॥ சஎ॥
பரித்ராணாய ஸாதூநா விநாஸாய ச துஷ்கதாம் ।
தர்மஸஸ்தாபநார்தாய ஸம்பவாமி யுகே யுகே ॥ சஅ॥
ஜந்ம கர்ம ச மே திவ்யம் ஏவ யோ வேத்தி தத்த்வதஃ ।
த்யக்த்வா தேஹ புநர்ஜந்ம நைதி மாமேதி ஸோர்ஜுந ॥ சகூ॥
வீதிராகபயக்ரோதாஃ மந்மயா மாமுபாஸ்ரிதாஃ ।
பஹவோ ஜ்ஞாநதபஸா பூதா மத்பாவமாகதாஃ ॥ சக௦॥
யே யதா மா ப்ரபத்யந்தே தாஸ்ததைவ பஜாம்யஹம் ।
மம வர்த்மாநுவர்தந்தே மநுஷ்யாஃ பார்த ஸர்வஸஃ ॥ சகக॥
காங்க்ஷந்தஃ கர்மணா ஸித்தி யஜந்த இஹ தேவதாஃ ।
க்ஷிப்ர் ஹி மாநுஷே லோகே ஸித்திர்பவதி கர்மஜா ॥ சகஉ॥
சாதுர்வரண்ய மயா ஸஷ்ட குணகர்மவிபாகஸஃ ।
தஸ்ய கர்தாரமபி மா வித்த்யகர்தாரமவ்யயம் ॥ சகந॥
ந மா கர்மாணி லிம்பந்தி ந மே கர்மபலே ஸ்பஹா ।
இதி மா யோஸிஜாநாதி கர்மபிர்ந ஸ பத்யதே ॥ சகச॥
ஏவ ஜ்ஞாத்வா கத் கர்ம பூர்வைரபி முமுக்ஷுபிஃ ।

குரு கர்மைவ தஸ்மாத்த்வ° பூர்வைஃ பூர்வதர் கதம் || சுகரு||
 கி° கர்ம கிமகர்மேதி கவயோஃப்யத்ர மோஹிதாஃ |
 தத்தே கர்ம ப்ரவக்ஷயாமி யஜ்ஞோத்வா மோக்ஷயஸேஸூபாத் || சுகக்||
 கர்மணோ ஹ்யபி போத்தவ்ய° போத்தவ்ய° ச விகர்மணஃ |
 அகர்மணஸ்ச போத்தவ்ய° கஹநா கர்மணோ கதிஃ || சுகஎ||
 கர்மணயகர்ம யஃ பஸ்யேத் அகர்மணி ச கர்ம யஃ |
 ஸ புத்திமாந்மநுஷ்யேஷு ஸ யுக்தஃ கத்ஸ்நகர்மகத் || சுகஅ||
 யஸ்ய ஸர்வே ஸமாரம்பாஃ காமஸங்கல்பவர்ஜிதாஃ |
 ஜ்ஞாநாக்நிதக்தகர்மாண தமாஹுஃ பண்டித் புதாஃ || சுகக்||
 த்யக்த்வா கர்மபலாஸங்க நித்யதப்தோ நிராஸ்யஃ |
 கர்மணயபிப்ரவத்தோஃபி நைவ கிஞ்சித்கரோதி ஸஃ || சஉ௦||
 நிராஸ்யதசித்தாத்மா த்யக்தஸர்வபரிக்ரஹஃ |
 ஸாரீர் கேவல° கர்ம குர்வந்நாப்நோதி கில்பிஷம் || சஉக||
 யதச்சாலாபஸந்துஷ்டஃ த்வந்த்வாதீதோ விமத்ஸரஃ |
 ஸமஃ ஸித்தாவஸித்தௌ ச கத்வாபி ந நிபத்யதே || சஉஉ||
 கதஸங்கஸ்ய முக்தஸ்ய ஜ்ஞாநாவஸ்திதசேதஸஃ |
 யஜ்ஞாயாசரதஃ கர்ம ஸமக்ர° ப்ரவிலீயதே || சஉஃ||
 ப்ரஹ்மார்பண° ப்ரஹ்ம ஹவிஃ ப்ரஹ்மாக்நௌ ப்ரஹ்மணா ஹுதம் |
 ப்ரஹ்மைவ தேந கந்தவ்ய° ப்ரஹ்மகர்மஸமாதிநா || சஉச||
 தைவமேவாபரே யஜ்ஞ° யோகிநஃ பர்யுபாஸதே |
 ப்ரஹ்மாக்நாவபரே யஜ்ஞ° யஜ்ஞேநைவோபஜுஹ்வதி || சஉரு||
 ஸ்ரோத்ராதீநீந்த்ரியாண்யந்யே ஸ்யமாக்நிஷு ஜுஹ்வதி |
 ஸப்தாதீந்விஷயாநந்யே இந்த்ரியாக்நிஷு ஜுஹ்வதி || சஉக்||
 ஸர்வாணீந்த்ரியகர்மாணி ப்ராணகர்மாணி சாபரே |
 ஆத்மஸ்யமயோகாக்நௌ ஜுஹ்வதி ஜ்ஞாநதீபிதே || சஉஎ||
 த்ரவ்யயஜ்ஞாஸ்தபோயஜ்ஞாஃ யோகயஜ்ஞாஸ்ததாபரே |
 ஸ்வாத்யாயஜ்ஞாநயஜ்ஞாஸ்ச யதயஃ ஸ்ஸிதவ்ரதாஃ || சஉஅ||
 அபாநே ஜுஹ்வதி ப்ராண° ப்ராணேஸ்பாந° ததாபரே |
 ப்ராணாபாநகதீ ருத்த்வா ப்ராணாயாமபராயணாஃ || சஉக்||
 அபரே நியதாஹாராஃ ப்ராணாந்ப்ராணேஷு ஜுஹ்வதி |
 ஸர்வேஸ்யேதே யஜ்ஞவிதஃ யஜ்ஞக்ஷபிதகல்மஷாஃ || சஉ௦||
 யஜ்ஞஸிஷ்டாமதபஜஃ யாந்தி ப்ரஹ்ம ஸநாதநம் |
 நாய° லோகோஸ்த்யயஜ்ஞஸ்ய குதோஸந்யஃ குருஸத்தம || சஉக||
 ஏவ° பஹுவிதா யஜ்ஞாஃ விததா ப்ரஹ்மணோ முகே |
 கர்மஜாந்வித்தி தாந்ஸர்வாந் ஏவ° ஜ்ஞாத்வா விமோக்ஷயஸே || சஉஉ||

ஸ்ரேயாந்த்ரவ்யமயாத்யஜ்ஞாத் ஜ்ஞாநயஜ்ஞஃ பரந்தப |
 ஸர்வ் கர்மாகில பார்த ஜ்ஞாநே பரிஸமாப்யதே || ச௩௩||
 தத்வித்தி ப்ரணிபாதேந பரிப்ரஸ்நேந ஸேவயா |
 உபதேக்ஷயந்தி தே ஜ்ஞாந் ஜ்ஞாநிநஸ்தத்த்வதர்ஸிநஃ || ச௩௪||
 யஜ்ஜ்ஞாத்வா ந புநர்மோஹம் ஏவ யாஸ்யஸி பாண்டவ |
 யேந பூதாந்யஸேஷேண த்ரக்ஷயஸ்யாத்மந்யதோ மயி || ச௩௫||
 அபி சேதஸி பாபேப்யஃ ஸர்வேப்யஃ பாபகத்தமஃ |
 ஸர்வ் ஜ்ஞாநப்லவேநைவ வஜிந் ஸந்தரிஷ்யஸி || ச௩௬||
 யதைதாஸி ஸமித்தோக்நிஃ பஸ்மஸாத்குருதேர்ஜாந |
 ஜ்ஞாநாக்நிஃ ஸர்வகர்மாணி பஸ்மஸாத்குருதே ததா || ச௩௭||
 ந ஹி ஜ்ஞாநேந ஸதஸ பவித்ரமிஹ வித்யதே |
 தத்ஸ்வய யோகஸஸித்தஃ காலேநாத்மநி விந்ததி || ச௩௮||
 ஸ்ரத்தாவால்லபதே ஜ்ஞாந் தத்பரஃ ஸ்யதேந்த்ரியஃ |
 ஜ்ஞாந் லப்த்வா பரா ஸாந்திம் அசிரேணாதிகச்சதி || ச௩௯||
 அஜ்ஞாஸ்சாஸ்ரத்ததாநஸ்ச ஸஸ்யாத்மா விநஸ்யதி |
 நாய லோகோஸ்தி ந பரஃ ந ஸுக ஸஸ்யாத்மநஃ || ச௪௦||
 யோகஸந்யஸ்தகர்மாண ஜ்ஞாநஸஞ்சிந்நஸஸ்யம் |
 ஆத்மவந்த் ந கர்மாணி நிபத்நந்தி தநஞ்ஜய || ச௪௧||
 தஸ்மாதஜ்ஞாநஸம்பூத ஹத்ஸ்த ஜ்ஞாநாஸிநாத்மநஃ |
 சித்த்வைந் ஸஸய யோகம் ஆதிஷ்டோத்திஷ்ட பாரத || ச௪௨||

ஓ தத்ஸதிதி ஸ்ரீமத்பகவத்கீதாஸூபநிஷத்ஸூ ப்ரஹ்மவித்யாயா
 யோகஸாஸ்த்ரே ஸ்ரீகஷ்ணார்ஜுநஸ்வாதே ஜ்ஞாநகர்மஸந்யாஸயோகோ நாம
 சதுர்தோத்யாயஃ || ச ||